

DE SACRA DOMINI NOSTRI JESU
CHRISTI COENA

DISPUTATIO SECUNDA THEOLOGICA
& Scholastica

Contra tropum Sacramentarium:

Quam

Ipsò DeMIno JesV Christo regente:

SUB PRÆSIDIO

BALTHASARIS
MENTZERI,
SS. THEOLOGIÆ D. ET PRO-
FESSORIS ORDINARII, IN ILLU-
stri Hassorum, quæ Giessæ est,
Academia.

Publicè defendendam suscipiet

M. FRIDERICUS FABER STETINENSIS
POMERANUS.

*In auditorio Theologico x. die Martii,
horis pomeridianis.*

GIESSÆ HASSORUM,
Typis Nicolai Hampelii, Typogr. Acad.

M. D C. IX.

Coll. diss. A
201, 26

Diff. H. 201(26).

DE SACRA DOMINI NOSTRI

JESU CHRISTI COENA

DISPUTATIO SECUNDA THEOLOGICA ET

Scholaſtīca contra Sacramentarios.

THESES PRIMA.

*Idimus superiori disputatione veram sententiam & fundamenta, de substantiali praesentia, mandu-
catione & bibitione corporis & sanguinis Christi,
cum pane & vino, in sacra Domini cæna: exige-
mus nunc ad divinæ veritatis normam dogma
Sacramentariorum.*

2. *Qui etsi hodiè molliter loqui didicerunt, linguaq; D.
Lutheri & phrasi haud raro utuntur, adeoq; videri volunt, tueri ve-
ram corporis & sanguinis Christi in sacra cæna præsentiam: tamen
illa tam non potest consistere cum metonymia ipsorum sacramenta-
ria(signati pro signo, & contrà)quam neg, sol cum tenebris, neque
Christus cum Belial.*

3. *Nostri igitur officii est, in retanti momenti, perspicuis &
solidis argumentis demonstrare; quicquid à Sacramentariis profer-
tur de vera corporis & sanguinis Christi in sacra cæna præsentia, &
mandu-
catione & bibitione, illud omne comparatum esse, ad decipi-
endum simpliciores, & pugnare cum ipso fundamento doctrinae Sa-
cramentariae.*

4. *Clara igitur voce affirmamus, Sacramentarios non
credere, neq; verò salvis suis hypothesibus credere posse,
vera esse, quæ secundum Dei verbum, in articulo 10. Au-
gustanæ Confessionis, & articulo sexto Scmalcaldico,*

A 2

&

& Catechismo D. Lutheri, & Concordia Witebergensi, de
sacra cœna dicuntur: *nimirum quod in ea corpus & sanguis
Christi verè adsint & distribuantur vescientibus: & non tantum
dantur & sumantur à bonis, sed etiam à malis Christianis.*

5. Id quod sequentibus argumentis probamus. I. A Cal-
viniana definitione sacramenti. Omne sacramentum, inquit,
est signum externum visibile. Atqui corpus & sanguis Christi non
est signum externum visibile. Ergo non est sacramentum. Item.
Nullum signatum est ipsum signum sive sacramentum. Nam corre-
latum, non est ipsum relatum, sed relati correlatum: Filius non est
pater, sed pater filius. Atqui, iuxta Calvinianos, corpus & sanguis
Christi in S. cœna est signatum sive res signata. Ergo corpus & san-
guis Christi non est ipsum sacramentum Denique: Nullum signatum
est pars essentialis sui signi, ut liquet. Corpus & sanguis Christi, in
schola Calviniana, est sacra cœna signatum: Ergo corpus & sanguis
Christi non est S. cœna pars essentialis.

6. 2. A Calviniana definitione S. cœnæ. Cœna Do-
minica, inquit, Iohannes Piscator 2. Volum. disput. 16. p. 318. est alte-
rum N. Testamenti sacramentum, à Christo ad frequentem fidelium
usum institutum: quoper panis fractionem & vini effusionem figu-
ratur & representatur crucifixio Christi, & per panis illius & vini
distributionem, ac corporalem fruitionem spiritualis cum Christo
communio, & plena ex illo nutritio & vivificatio significatur &
obsignatur. Eodemque modo, quantum ad ipsam sententiam attinet,
cæteri etiam Calvinistæ describunt. Est igitur in cœna panis & vi-
num, ejusque manducatio & bibitio corporalis & naturalis: Corpus
verò Christi & ipsius sanguis non adest, sed tantum figuratur & re-
presentatur. Nulla autem figura est ipsa res figurata, sed est rei figu-
rata figura.

7. 3. Ex Calviniana verborum Christi interpre-
tatione: Edite, hoc est corpus meum. Verbum edite referunt
ad solum panem: particulam Hoc itidem ad solum panem. Verbum
E. 8.

802

Est exponunt alii per significat: Alii vocabulum corpus explicant metonymicè pro signo sive sacramento, vel figura, vel etiam pro virtute & efficacia corporis. Vnde formo syllogismum. Quicquid in verbis substantiam cœnæ exprimentibus non continetur, illud non est pars substantialis sacræ cœnæ. At qui corpus & sanguis Christi est ejusmodi, ut in verbis substantiam sacræ cœnæ exprimentibus non continetur, in schola Calviniana. Quanquam enim corpus & sanguis disertè nominatur, tamen non rata ḥen̄t̄ ipsum corpus & sanguis Christi, sed per metonymiam Calvinianam, intelligitur figura sive signum illius, nempe panis & vinum. Quare corpus & sanguis Christi non est pars substantialis sacræ cœnæ, in schola Calviniana.

8. 4. Ex collatione sacramentorum V. & N. Testamenti Calviniana. Eodem modo, inquiunt, in S. cœna præsens est Christus, quo fuit præsens fidelibus patribus V. Testamenti. Quò nonnulli trahunt sententiam D. Pauli I. Cor. 10. v. 1. & seqq. miserè depravatam. At qui caro & sanguis Christi non fuit pars substantialis circumcisionis aut Paschatis (non enim est vel præputium, vel agnus anniculus, qualem divina institutio requirit) neg. actu & substantialiter præsens fuit Christi humanitas Patriarchis, quia tunc nondum erat filius Dei factus homo. Quare corpus & sanguis Christi non est pars substantialis sacræ cœnæ, neg. actu & substantialiter in cœna præsens est secundum Calvinianos.

9. 5. Ex collatione, præsentiae Christi in verbo Evangelii, & in S. cœna, Calviniana. Non, inquiunt, alia præsentia Christi est in cœna, quam ea que in Evangelio promissa est. Hæc autem est solius fidei, nempe Spiritualis. Vnde inferunt, soli fides præsens esse corpus & sanguinem Domini, & à solis fidelibus percipi.

10. 6. Ex descriptione Calviniana manducatio-nis Spiritualis: quam dicunt fieri in cœlo, quo jubent elevare fidem animam, & ibi apprehendere carnem & sanguinem Domini. Quò torquent illud pie vetustatis dictum: Sursum corda.

11. 7. Ex Calvino dogmate de indignè māducanti-

bus: Quos, ajunt, percipere sola elementa panem & vinum: non etiam corpus & sanguinem Domini. Et Paulinam phrasin, qua illos dicit reos fieri corporis & sanguinis Domini, & non discernere corpus Domini, sic exponunt, ut corpus positum intelligatur pro sacramento sive signo corporis, nempe pane.

12. 8. Ex blasphemia quorundam Calvinistarum voce, de sanguine Christi in cruce effuso: quem dicunt computruisse. *Quicquid enim computruit, & amplius non existit, illud non potest esse pars sacrae cœnae essentialis, neque potest verè bibi.*

13. 9. Ex argumentis Calvinianorum, quæ nostræ sententiæ de vera & substantiali præsentia corporis & sanguinis Christi opponunt. 1. De proprietatibus veri humani corporis, ejusq; quantitate sive dimensione & loco naturali. 2. De abitu ex hoc mundo. 3. De ascensione in cœlos. 4. De visibili reditu ad judicium. 5. de absurditatibus quas dicunt consequi ex nostra sententia: quæ quidem sunt variae, & ex iis nonnullæ, ut pius animus horreat earum meminisse. Quæ quidem argumenta omnia eò tendunt, ut substantialis & vera corporis & sanguinis Christi cum pane & vino præsentia in cœna, quæ in his terris celebratur, omnino negetur, ut patet.

14. 10. Ex approbatione Calviniana eorum scriptorum, qui se se opposuerunt veræ doctrinæ de vera & substantiali corporis & sanguinis Christi in sacra cœna præsentia: ut Berengarii (ante Palinodian) Wiclefi, & similium.

15. 11. Ex Calviniana allegatione Patrum: quorum illa dicta nobis opponunt, quæ absentiam corporis Christi videri possint stabilire. Quorum quidem varia sunt genera.

16. 12. Ex Calviniana depravatione quorundam dictorum D. Lutheri, Brentii, & aliorum sincerorum Doctorum: quæ eò torquent, ut videri debeant confirmare corporis Christi à cœna absentiam.

Ex

65

17. 13. Ex Zwingiana discessione à Confessione
Augustana: in qua certum est affirmari corpus & sanguinē Christi ad substantiam S. cœnæ pertinere, & verè esse præsentia, & cum pane & vino manducari & bibi. Noluerunt enim hanc ipsam ob causam Zwingiani Augustanæ Confessionis subscribere; ac proinde sunt in ea improbati; & peculiarem ipsi Confessionem obtulerunt, quæ tamen recepta non fuit. Neg, in Colloquio Possiaceno Beza & socii recipere voluerunt Augustanam Confessionem: cui etiam in hūc usq, diem subscribere Helvetii recusant. Non commemorabo jam, quibus Emblematis confessionem hanc Calvinus ipse & discipuli, honestissimis, scilicet, illis, exornarint.

18. 14. Ac ne pluribus sit opus argumentis, ipsos audiamus loquentes. Zwinglius (contra confessionem Lutheri) asserit, in cœna nihil esse, præter panem & vinum; & si quis dicat corpus Christi per essentiam & realiter, hoc est, corpus ipsum naturale in cœna aut adesse, aut ore dentibusq, manducari, errorem illum vocat, qui verbo Dei aduersetur. Calvinus (defensione secunda, & in Harmonia) affirmit, ore nostro præter signum nihil accipi: neg, Christum in terris, aut sub terrenis elementis querendum esse. Beza signum & signatum dicit longissimis locorum intervallis dissita esse, part. I. R. ad Colloq. Mompelg. p. 34. & 75. & veram carnis Christi præsentiam nunc in cœlis, & non alibi sitam esse, pag. 44. adeoq, tanto à nobis intervallo, quanto beatorum illæ sedes supra omnes cœlos à terris absunt. pag. 75. Epistola 5. Volum. 3. Theolog. p. 204. & in responsione ad argumenta Brentii p. 27. Calvinus in Catechismo de sacramentis; Embdens, Marpurgensis Anatomia, & alii. Iohannes Piscator in 3. volum. disput. pag. 458. & 459. disertè asserit, se non concedere aliquam corporis Christi cum pane præsentiam: neg, referre quicquam, ait, sive adsit Christi corpus, ut in prima cœna, sive absit, ut post ascensionem in cœlos. Summa, removent Calviniani corpus Christi. 1. A Symbolo sacramenti. 2. Ab Actione sacramentali. 3. ab ipsis communicantibus. 4. ab ipsa cœna. Vide Petru-

Max-

Martyrem in Epistola penult. in Locis p. II 46. & Bezae I. Volum.
in quest. pag. 658. & 304. Wilhelmum Zepperum, cap. 17. p. 581.
de sacramentis.

19. Objicis: plurimis in locis perspicue fateri, adeoq; urgere Calvinianos veram corporis Christi in sacra cœna præsentiam & communionem. Quia in re singulare artificium vide Antonii Sa-deelis in tractatu de Spirituali mandatione, &c.

20. Rz. Ita est: adeoq; magnâ se affici injuriâ conqueruntur, dum contraria illis sententia attribuitur. Audiamus igitur nos istarum phrasium expositionem verè & merè Calvinianam. Christus inquiunt, est præsens in S. cœna. 1. per communicacionem Idiomatum. Musculus. L.C. fol. 366. Germanus Bavarus in cœna, Cal-Examine: hoc est, virtute Spiritus sui, seu deitate sua. 2. Sicut viniana. caput est præsens pedi, nempe per communem Spiritum. Musculus fol. 366. 3. Non ratione loci, sed nominet enus: quia panis nominatur corpus Christi, sive nomen corporis tribuitur pani. Heidelbergenses, Musculus, Zepperus: quia panis est præsens, qui est signum, figura, typus, imago, sacramentum corporis Christi. Oecolampad. Beza, Bullinger, Musculus, & alii pleriq;. 4. Corpus Christi est præsens, scilicet non verum corpus quod est in cœlo: neque corpus mysticum, quod est Ecclesia: sed corpus sacramentale sive symbolicum, hoc est, panis qui est symbolum corporis. 5. Est præsens & est habitudine, analogia, proportione, relatione, adumbratione, similitudine, Orthodoxus Consensus, Parens, Keckermannus, Zwingiani Marpurgenses. 6. Præsens, sc. memoria sive recordatione, Musculus. 7. Præsens affectione, affectu, sensu, cogitatione, contemplatione. Musculus, Cleovitius, Piscator, Beza. 8. Præsens fidei: fidei in cœlum evectæ Calvinus, Beza, & pleriq; alii. 9. Præsens nimis efficacia, secundum virtutem, Calvinus. 10. Præsens, sicut legatum sive hæreditas in testamento: vel quando clavis tradita intelligitur domus, vel accepto culmo vel gleba dicitur accipi ager, sceptro regnum, annulo sponsa, &c.

II. Præ-

80

xi. Præsens nempe. ut sol est præsens in terris radiis suis, lumen, virtute, efficacia, ut Rex imperat per totum regnum: ut herba odorem fundit per totam domum, ut ignis lucet per longam distan-
tiam, &c. Hæc igitur præsentia illa est corporis Christi Calviniana: ut nomine corporis vel intelligatur ipsa Deitas, vel efficacia corpo-
ris (quam alibi negant, nempe in doctrina de reali communicatione
Idiomatiū) veleius symbolum & figura: Et ut præsentia exponatur
de unione per fidem, vel per efficaciam Spiritus sancti, vel per con-
templationem in cælo.

21. Quæ explicationes quām sint alienæ, quis non videt? Quæstio enim est de vera & substantiali præsentia in S. cœna, quæ in conventu Christianorum celebratur in his terris: de præsentia, inquam, non infinitæ Deitatis, vel divinæ virtutis, vel terrenorum elementorum, sed ipsius veri corporis & sanguinis Christi, quod pro nobis est traditum, & qui effusus est in remissionem peccatorum.

22. Certa igitur perstat, & firma nostra affirmatio. Calvinianos negare corpus & sanguinem Christi, esse alteram sacræ cœnæ partem substantialem: itemq; negare, corpus & sanguinem Domini in cœna esse verè præsentia: ac deniq; negare, corpus Christi in cœna ore corporis manducari & sanguinem ejus verè bibi.

23. Quæ tota sententia pugnat cum expressis verbis institu-
tionis: quæ proinde ab ipsis non natū τὸ ἐντὸν, sed per metonymiam
sacramentariam (quam vivis suis coloribus depingemus) exponunt.

24. Quanquam autem non omnes eodem modo verba Christi interpretantur, neq; eundem tropum in eis statuunt, sed alii alias (sibi contrarias) expositiones fingunt (quod argumentum cer-
tum est, opinionem illam ex verbo Dei, quod firmum est, & in omni-
bus & semper sibi simile, minimè fluxisse, sed in cerebro humano na-
tam esse) quia tamen hoc argumentum peculiari quodam tractatu
prolixè & diligenter ab auctore quodam celebri propositum fuit an-
te annos non multos, visum est illius sententiam hoc loco breviter co-

B

sidera-

fiderare, & ad Lydium lapidem Prophetice & Apostolicæ scripture exigeret.

25. Afferit ille, literalem verborum Christi sensum salva fide teneri non posse, lib. 3. cap. 6. (secutus Calvinum, scribentem in forma consens. pag. 24. qui præcisè literalem sensum urgunt, eos tanquam præposteros interpretes se repudiare) & disputat, locutionem verborum: Hoc est corpus meum : non esse regularem, nec identicam, nec inusitatam. cap. 7. Et consideratione Logica non esse Tropicam vel figuratam, sed irregularē seu impropriam. c. 8. Rethorica autē consideratione esse figuratam seu Tropicam. c. 9.

26. Figuratam esse probat his argumentis. 1. Omnis impropria locutio vera, inquit, est figurata, seu est vera per aliquem Tropū. Hæc est talis, Ergo Rx. 1. Propositio non est completem universali. Fallit enim in Propositionibus Personalibus. Et aliae etiam possunt dari evasores, ex ipsorum Calvinistarum scholis. 2. In assumptione distinguo inter propositionem Christi: Hoc est corpus meum : & alteram Ecclesiasticam: Panis est corpus Christi. De quo discriminemonuimus superiori disputatione thes. 70. 3. D. Paulus mutas subjectum propositionis, mutat etiam prædicatum. Non enim dicit panis, quem frangimus est corpus Christi, sed *κοινωνία* corporis Christi. 4. Quare non ibi prædicatur absolute una substantia de altera: sed in actione sacramentali, nempe mandatione, propter unionem dicitur panis ille Christi corpus, quia per panis illius benedicti distributionem communicatur nobis corpus Christi, hoc est, est descriptio panis illius ab officio Sacramentali in sacra cæna: quod officium ex verbis institutionis sacræ cœnæ plenius cognoscendum est. 5. Neq; unquam demonstrabit Auctor ille, particulam HOC notare solum panem. Nam quæ ex D. Luthergineum finem profert, ad ea responsum fuit in disputationis. I. th. 88.

27. Argumentum 2. Quicquid in sermone divino, negat ad morum honestatem, neq; ad fidei veritatem propriè referri potest, figuratum est.

Resp.

R^e. Omnia pertinet ad fidei Christianæ veritatem, ut credamus
Hoc, quod Christus in cœna sua nobis distribuit & manducare jubet,
esse verum ipsius corpus. Id enim requirunt ipsius clarissima verba:
Edite, Hoc est corpus meum. Neg, oppones hic nobis corporis
Christi veritatem: quam & què nos credimus & urgemos, atq; veri-
tatem verborum Christi cœnam hanc sacram instituentis.

28. Argument. 3. Ab Auctoritate Brentii tropum quen-
dam concedentis, itemq; Bellarmini.

R^e. Brentius Metonymiam sacramentariam perpetuò odit
cane pejus & angue, eamq; fortissimè oppugnavit & expugnavit: ut
constat ex multis ipsius scriptis. Quid verò de synecdoche D. Lutheri
habendum sit, diximus disputatione I. th. 76. Bellarmini verò Au-
ctoritate nostām non tenemur, quā pars contraria. Nam & ipse
ex professo refutat metonymiam.

29. De sede Tropi disputaturus auctor ille statuit, in-
terdum in tota Oratione esse tropum. Qui distinguere debuisset inter
Tropum ipsum (qui esse non potest, nisi in singulis vocibus) & tropi
affectionem, quæ accidere potest roti Orationi, ut notum est ex scholis
Rethoricas.

30. Postea de Tropo in prædicato affirmat, non videri
eum carere ratione, quia videatur mutatio significationis fieri in præ-
dicato: ut dicatur corpus, pro symbolo, sacramento, figura sive signo
corporis. Sed statim corrigit hanc opinionem, scribens, revera non
mutari significationem prædicati; et si mutatur, inquit, casus prædi-
cati: & fit additio aliqua ad copulam. Putat igitur Zwinglii Tro-
pum esse tutiorem & potiorem, qui copulam Est exponit per signifi-
cat. Quam sententiam etiam defendit Polanus: & aliquandiu Ioh.
Piscator. Sed hinc publicè abiecit & refutavit.

31. Videamus autem rationes Autoris illius protrope Zwinglii. I. Oportet, inquit, propriam significationem prædicati eviden-
ter manere in verbis Christi: Hoc est corpus meum: propter
id quod additur: quod provobis traditur.

NB.

B 2

Resp.

R^e. Vehementer approbamus & commendamus istam Christiano pectore dignissimam confessionem, quod evidenter oporteat manere propriam significationem prædicti in verbis sacrae cœnæ. Et rogamus illud diligenter observari. Sed inde non sequitur, in copula esse Tropum.

32. 2. Quia, inquit, juxta expositionem priorem tropus revera ex prædicato in copulam recidit. Nam significare, & esse signum, quid differunt? sanè nihil. Adeoq; audet affirmare, metaphoram, metonymiam, & metalepsin, non esse in prædicato, sed in copula, quia proprietas & nativa significatio prædicti nunquam mutatur, &c. Causa, inquit, & sedes Tropi est in copula, quæ aliter atq; alter in diversis terminis afficitur.

Resp. I. Quid Calvini discipuli pro se & præceptore suo velint & possint respondere, ipsi viderint. 2. De re ipsa affirmo, nullā Metonymiam (ad quam & Metalepsis refertur) nullam etiam Metaphoram fundari posse in copula. Id quod sic demonstro. Omnis Metonymia vel est causæ pro effecto, vel subjecti pro adjuncto, vel contrà. Et omnis Metaphora est ex argumento similiū. Atqui copula. Est neg_z dici potest causa, neg_z effectus, neg_z subiectum, neg_z adjunctū, neg_z comparatum simile. Ergo in copula est non potest fundari metonymia vel Metaphora. Vis generatius? Omnis Tropus Rethoricus fundatur in notione aliqua topica, sive in argumento quodam inventionis Logice: id quod evidens est ex definitione omnium troporum. Copula axiomatica Est non est notio Topica sive argumentum inventionis Logice. Ergo in copula axiomatica Est non potest fundari tropus.

33. Libet audire testes Calvinianos? Iohan. Piscator in Responsione ad dictata Hoffmanni in quest. 3. c. 1. fusè & solide disputat, metonymiam in copula non posse habere locum. Et Keckermann. lib. 3. System. Theolog. c. 8. p. 444. Alii volunt, inquit, tropum esse in copula: quod & ipsum non potest probari. Nam si sumant copulam pro voce & verba copulativo, non potest esse in ea tropus: utpote qui

qui locum habet in vocibus categorematicis, hoc est, talibus, quae certam rem per se significant, non autem in vocabulis consignificativis, quale est verbum illud, quod copula loco ponitur. Quinimò si tropus est in copula, non potest esse prædicatio disparati de disparato. Cum enim dico: Panis est, id est, significat corpus Christi: non prædicatur disparatum de disparato, sed relatio pani accedens de pane dicitur. Hæc ille.

34. Addit & illud argumentum Ioh. Piscator pag. 207- Nativacopula significatio est, inquit, ut sit nota affirmationis. Et p. 223. quæcunq; & quamcunq; varia sit habitudo prædicati ad subiectum, verbum Est, vid. copula, significationem unam constanter retinet, vid. significationem affirmandi. Non igitur ex habitudine prædicati ad subiectum significationem certam nanciscitur. Sic enim significatio eius pro habitudine illa varia & multiplex redderetur ipsa quoq; varia & multiplex. Vide etiam Aristotelem τερπι εγμνείας, & eius interpres.

35. Quid si copula omittatur? ut apud D. Lucam. cap. 22. v. 20. Hoc poculum N. Testamentum in meo sanguine pro vobis effusum. Neg, iam dispiuto, tropus ille in copula rectiusne metaphora à Zwinglio, vel metonymia ab auctore illo nominetur. Id potius miror, quos velit nominare testes ex Rethoribus novi illius tropi in copula. Nisi fortasse novæ Theologiae Calviniana nova sit cedula Philosophia, ex qua possit defendi: Græci certè Latiniq; scriptores tamen nihil unquam prodiderunt publicis monumentis.

36. Effugium illud hominis infelix est, lib. 5. c. 6. obiect. 2. ubi negat, nativam copula significationem esse, ut sit nota affirmationis: addito arguento (Sophistico) quia inde consequens foret, omnia enunciata negantia esse tropica. Resp. Non ita. Nam si copula negatur, eo ipso evadit nota negationis. Vnde enunciatum affirmatum definitur, cuius copula affirmatur: negatum, cuius copula negatur. Philosophus dicit: Consentanea disponi affirmando, dissentanea negando.

37. Alterum verò οὐσιού γε τον etiam ridiculum est, sic scribit: Copulam nō esse partem enunciationis trinariæ, tām est falsum, quām est falsum, tertium pedem non esse partem tripodis. R. Erras, mi vir. Copula non est pars enunciati, sicut pes tripodis. Et quis unquam fando audivit in scholis Logicis, enunciatum simplex habere tres partes, ut tripodi assimilari possit? Duo sunt extrema, duo termini, duo argumenta, duæ notiones, antecedens & consequens (subjectum & prædicatum) quæ copula sive vinculo connectuntur: ut ex communi omnium Logicorum sententia notissimum est. Quæ admiscet autor ille de proprio attributionis modo: *huc nihil faciunt, quia ad Logicam spectant, non ad doctrinam de Tropis.* Infrā autem à nobis examinabuntur.

38. Stat igitur Conclusio: Copulam axiomaticam tropo non affici: cuius genuinum officium est connectere extrema siue terminos, vel affirmando unum de altero, vel negando.

39. Reprehendendum & illud est quod Autor iste l. 3. c. 4. pag. 113. scribit: Cum de singulis vocabulis seorsum quæritur, singula propriè significare, excluso omni tropo. Tropo autem affici in tota Oratione. Negatur. Nam nulla vox seorsum & per se cogitata, extra enunciatum potest dici tropo modificata. Id quod sic demonstratur. Omnis Tropus desumitur ex argumento quodam inventionis Logice, ut constat. Omne autem argumentum habet respectum ad id quod arguit, ut itidem constat. Ergo omnis tropus habet respectū ad aliud. Ac proinde una vox seorsum, per se, extra enunciatum considerata, non potest affici tropo.

40. Tertia Ratio auctoris illius, cur tropus sacramentalis sit in copula ponendus, hæc est: quia, inquit, sic facilius conciliantur sententiæ nostrorum de sede tropi in speciem discrepantes. p. 133.

Resp. Immò verè, & realiter, & fortiter discrepant opinio-nes Sacramentariorum de tropo sacramentali, quæ nunquam conciliari poterunt. Et infelix conciliatio est, quæ nullum habet fundame-tum veritatis. Rectius Piscator & laudabilius retractavit publicè,

&

¶ tāquam falsam damnavit) & refutavit opinionem suam de Tro-
pos sacramentali in copula.

41. Quarta ratio. Quia sic, inquit, facilius & fortius eli-
ditur Calumnia, quod in cœna Domini fingamus esse & manducari
corpus tropicum, figuratum, non verum. Resp. Non ea calumnia est,
sed verissima accusatio: quæ non eliditur; sed magis magisq; confir-
matur tropo illo Sacramentario. Nam si solum signum corporis Chri-
sti, in altissimo cœlo longissimè absentis, accipitur & manducatur in
cœna (id quod sacramentarii docent, eoq; tropum hunc suum accom-
modant) planum est, ipsum verum & substantiale corpus non adesse
& manducari. Vnde quidam Zwingiani vocant corpus Symboli-
cum, mysticum, sacramentale.

42. Quis sit Tropus in sacra cœnæ verbis, Autor ille
non morari se, ait nomen tropi, metonymiam, Synecdochen, an aliter
quis appellare eum velit. Sed tamen ait certum esse, metonymia seu
denominationis speciem esse, cum signum nominatur signatum, vel
contrà. Iam in verbis Christi, inquit, signum dicitur esse signatum.
Panis dicitur esse corpus Christi pro nobis traditum. Est igitur meto-
nymia species. Et hanc metonymiam dicit omnibus sacramentis usi-
tatem, indeq; vocari sacramentalem. Exempla etiam profert. Cir-
cumcisio dicitur fædus, & signum fæderis, Gen. 17. v. 10. II. Agnus
dicitur Pascha seu transitus, id est, memoriale transitus. Exod. 12. v.
11. cap. 13. v. 9. Victimæ erant expiatio, hoc est, typi expiationis Chri-
sti, Levit. 4. v. 31. Hebr. 8. vers. 5. Petra erat Christus, hoc est, typus
Christi, I. Cor. 10. vers. 3. Baptismus est lavacrum regenerationis, &
ablutio peccatorum id est, sacramentum lavaci regenerationis, &
ablutionis peccatorum. Panis est corpus Christi, hoc est, Est sacra-
mentum corporis Christi. Calix est N. Testamentum, hoc est, sacra-
mentum N. Testamenti. Panis quem frangimus est nouuia corporis Chri-
sti, hoc est, sacramentum quo fit illa nouuia. Hæc totidem, inquit, sunt
exempla metonymia signi & signati in sacramentis. Quam paulò
post ita definit, sacramentalis Metonymia est, inquit, p. 134. cum

Signum saeramentale, hoc est, signum fæderis gratiæ spiritualis,
et operis justitiae fidei ponitur pro suo signato.

43. Resp. Omnia vitiosa. Nam 1. quis ignorat diversas esse Tropi species, metaphoram, metonymiam, Synecdochen? Etsi certum est tropum sacramentalem esse speciem Metonymiæ, id quod Autor ille affirmat: falsum est, esse Metaphoram sive synecdochen. 2. Definitione tropi illius falsa est, et pugnat prior cum posteriore. Nam si signum dicatur signatum, est ibi prædicatio unius de altero: ac proinde ad Logicam pertinet. Tropus enim dicit unum pro altero. Vnde adiutor est utramq; illam definitionem conciliari.

44. Ac profectò hærent Calviniani, tanquam mus in pice, in tropi illius sui sacramentarii definitione. Id quod cuivis cordato liquet, diversorum autorum definitiones conferenti. Nam unum predicari De altero axiomaticum est non tropicum. Vnum autem dici pro altero tropicum est, non axiomaticum. Omnis enim tropus mutat nativam significationem vocis in aliam. Vbi autem dicitur unum De alio, ibi non mutatur significatio vocis. Ergo ibi non est tropus: nimis respectu illius prædicationis: quæ est axiomatica, hoc est Logica, non autem Rethorica sive tropica.

45. Deinde nullum relatum in casu recto prædicatur de suo correlato, ut constat. Non igitur sive signum designato, sive signatum designo prædicabitur in casu recto. Sed signum est signati sui signum. Et signatum est sui signi signatum. Sicut adjunctum est, sui subjecti adjunctum (non autem est ipsum subjectum) et subjectum est adjuncti sui subjectum, non autem ipsum adjunctum.

46. Excipit autor ille, lib. 5. c. II. pag. 277. De propria prædicatione ista verè dici, sed falso de figurata, nempe metonymica. Rx. At inquam ego si propositio ista. Panis est corpus Christi: est metonymica: tum perperam dicitur prædicari signatum de suo signo. Nam omnes Calvinistæ vocabulum corpus ibi exponunt pro signo, sive sacramento corporis, hoc modo, panis est signum corporis Christi, vel panis significat corpus Christi. Igitur non ibi prædicatur signatu de signo:

503

de signo: sed signum corporis prædicatur de pane, quæ est, ut Kecker-
mannus disputat, relatio pani accedens.

47. Instat pag. 277. 278. Prædicamus signatum de signo
figurate, inquit, cum dicimus hoc esse illud, panem esse corpus im-
propriè. Sicut enim panis est corpus Christi metonymicè, quia est signum
corporis, ita signum est signatum metonymicè, quia est signum si-
gnati.

Resp. Benè habet. Resolve juxta regulas Analyticas, & pro-
venit tibi conclusio: Ego panis est panis. Nam signatum (corpus) præ-
dicatur de pane, & intelligitur signum corporis? Atqui signum cor-
poris est panis, ut omnes isti affirmant. Ergò panis prædicatur de pa-
ne. Panis igitur est panis.

48. Excipit Calvinista, se non ita sentire, ut velit panem
prædicari de pane: sed affirmari panem esse signum corporis Christi.
Resp. At inquam ego, non sunt confundenda verba primæ & secun-
dæ intentionis, ut vocant, vel ipsæ res cum notionibus. Repeto igitur
syllogismum. Metonymia Calvinistica est, cum signatum dicitur, &
intelligitur signum. Signatum autem hic est corpus Christi, & signū
eius est panis. Ergo nominato corpore intelligitur panis. Quare hæc
propositio: Panis est corpus Christi: ubi tropum sacramentarium su-
stuleris, & pro vocabulo modificato posueris proprium, ita stabit. Pa-
nis est Panis.

49. Sudent Calviniani, & ab hac difficultate se liberent si
possint. Vident hoc illi, qui negant tropum, & urgent ipsam propo-
sitionem, quam vocant impropria Logicam: de qua infrà.

50. Examinemus nunc etiam exempla. I. Circumsio est
fœdus, hoc est, signum fœderis. Resp. Non est una, sed gemi-
na propositio. Prior describit circumcisionem ex sua forma, Gen. 17.
v. 10. ubi ritus circumcisionis exponitur. Tam igitur propriè hoc di-
citur, quam illud: Baptismus est sacramentum. Posterior describit
circumcisionem ex suo fine, quod sit signum fœderis, velut D. Paulus
explicavit, Rom. 4. v. II. σΦεαγγισ obsignatio sive signaculum justitiae
C fidei.

fidei. Fundamentum itaq; hoc Calvinistum tam est falsum, quam
est in ore & calamo ipsorum tritum & frequens.

51. Exempl. 2. Agnus est Pascha. Rz. Hæc propositio
non habetur in Exodo, sed Zwinglio eam suggressit nocturnus mo-
nitor (ipso teste in subsidio rei Eucharisticae) de quo non meminit, at et
an albus fuerit. Porro, Exod. 12. v. II. rationem redditurus Moses, cur
festinanter sit manducandum Pascha, ait: Est enim phase Do-
mini, hoc est, ut ex vers. 12. liquet, ea ipsa nocte transitus est Ange-
lus per Ægyptum & percussurus primogenita. Propriè igitur loqui-
tur Moses sine ullo tropo. Quando autem postea v. 27. & cap. 13. v.
9. Vocatur victima transitus & signum, ibi non amplius est sermo
de illa ipsa nocte, de qua dictum fuit v. II. 12. sed de futuris tempori-
bus in posteritate Israëlitica, at ex ipso contextu clarissimum est. Quid?
Si Agnus ille est typus Christi, quod recte affirmant Calviniani, cur
vocant typum transitus? Num forte inter substantiam & actionem
erit nova Analogia Calvinistica? Nemirum transitum, sive saltum
faciunt ex uno prædicamento in alterum, quod non est veritatis ana-
logum. Alibi hoc dictum opponitur nobis, lib. 5. c. 10. pag. 270. ex I.
Cor. 5. v. 7. Pascha nostrum pro nobis immolatum est Christus.
Rz. Optimè. Non enim Pascha Iudaicum dicit esse Christum,
sed nostrum Christianum Pascha. Quasi dicat. Etsi nos Christiani
non habemus Pascha iudaicum (quod est per Christum abrogatum)
tamen habemus verum Pascha, nempe Christianum: quo mactatur
non Agnus anniculus, sicut Exod. 12. v. 5. sed ipse Christus, agnus ille
Dei, portans peccata mundi, per iudaicum illum agnum præfigura-
tus.

52. Exemplum 3. Victimæ sunt expiatio. Levit. 4. v.
31. Verba textus sunt hæc: Reconciliabitq; eum sacerdos, & dimitte-
tur ei. Et Hebr. 8. v. 5. Exemplari & umbræ deserviunt cœlestium.
Rz. Propositio illa ibi non habetur natu rō ἐντὸς. De ipsa redocet Epi-
stola ad Hebr. c. 9. v. 13. Sanguis hircorum & taurorum, & cinis vi-
tulæ adspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis. Verè
igitur

609

igitur expiarunt victimæ Leviticae, & sanctificarunt, ut Apostolus
loquitur ad emundationem carnis. Erant autem typi Christi, cuius
unius sanguine verè emundamur à peccatis.

54. 4. Petra erat Christus, i. Cor. 10. v. 4. hoc est, typus
Christi. R². 1. Propositio illa non loquitur de ordinario sacramento:
hactenus igitur aliena est. 2. Augustinus & qui ipsum sequuntur ex
Neotericis interpretatur secundum communē naturam typorū, quo-
rum est proprium significare, sicut & in parabolis fieri solet. Et sic alię
metaphoram statuunt, alii enallagen in verbo Est. Autor ille ma-
vult metonymiam: quam certum est in copula stare non posse, ut su-
prā ostendimus. 3. D. Paulus loquitur non de Petra corporali, quæ im-
mobilis perstitit in deserto, sed de Petra concomitante (ἀνθεδό-
τη) Israelitas, & hanc vocat verè Christum. Sic hunc locum interpre-
tantur pii veteres, D. Athanasius in Epistola ad Sesapionem, p. 359.
edit. Commell. & de incarnatione Christi, pag. 474. Et D. Ambro-
sius in comment. & Origenes homilia 5. super Exod. Hieronymus in
commentario, & Chrysostomus homil. 22. i. Cor. 10. & Theophyla-
ctus, & Erasmus in annotationibus. Et non dixit Paulus, Bibebant
Petram, sed de Petra concomitante Hebreos, quæ causa erat efficiens
istius aquæ & omnium bonorum.

55. 5. Baptismus est lavacrum regenerationis. R².
Nullus hic est Tropus, sed descriptio est Baptismi ex vero suo fine,
fructu & effectu, ut docuimus in disputatione de Baptismo, thes. 156.
& seqq.

56. 6. Calix est N. Testamentum. R². Elenchus
divisionis. Integra enim Christi propositio retinenda est: quam ex-
posuimus disput. 1. de Cœna, thes. 89. sine ulla metonymia Sacra-
mentaria.

57. 7. Panis quem frangimus est renewatio corporis
Christi. R². Verissime, sine ulla metonymia. Consistit enim illa
communicatio in distribuendo & accipiendo, atq^z manducando, ut

C 2 expo-

exposuimus disput. i. thes. 107. & 126. Nulla igitur in predictis exemplis metonymia Calviniana inveniri potest.

58. Refutato tropo in copula: paucis etiam refellemus tropum in praedicato: Vbi Oecolampadius corpus accipit pro figura, alii pro signo corporis, alii pro efficacia corporis, alii simul pro signo & fructu corporis, alii pro signo & signaculo sive pignore & monume-
to, veletiam memoriali, &c.

59. Metonymia signati est, quando res signata nominatur, & intelligitur rei illius signum. At qui nominato figurato (corpore) non intelligitur signum (corporis) ut paulo ante ostendimus. Sic enim foret identica: Panis est panis. Ergo non est metonymia signati.

60. Nihil dicunt, qui excipiunt, hunc esse sensum: Panis est signum corporis Christi, quod pro nobis traditur. Nam in sacra cœna res gemina est: quarum una signum, altera vocatur signatum, iuxta Calvinianos, nimirum panis & corpus Christi. Afferigitur hoc metonymia illius definitionem, & pro modifica voce propriam repone, & habebis propositionem: Panis est panis.

61. Hæc inexplicabilis difficultas facit, ut Calviniani non possint veram & solidam invenire definitionem metonymiae sue sacramentariæ. Depravant igitur non solum expressum Dei verbum, verum & ipsa fundamenta Logicarum artium, ut viva praxis ostendit.

62. Et preminus nos ipsos hoc argumento. Si vox corpus non accipitur propriè, de ipso vero & substantiali Christi corpore, sed de ejus signo, hoc est, pane: Consequens est in sacra cœna non dari & accipi & manducari ipsum verum & substantiale Christi corpus, sed tantum ejus signum, hoc est, panem. Consequens est falsum. Ergo etiam antecedens.

63. An sic maris! Illud omne & solum à Christianis in sacra cœna manducatur (& bibitur) quod verbis illis Christi comprehenditur: Edite, Hoc est corpus meum: Bibite, hoc est sanguis meus. Atqui secundum metonymiam sacramentariam, verbis illis Christi

61

Christi comprehenditur panis & vinum, signum sive sacramentum & figura corporis & sanguinis Christi, non etiam ipsum verum & substantiale corpus & sanguis Christi. Quare in sacra cæna panis & vinum, signum sive sacramentum, & figura corporis & sanguinis Christi, non etiam ipsum verum & substantiale corpus & sanguis Christi à Christianis manducatur & bibitur.

64. Propositio immotæ veritatis est: quia verba illa Christi cænam instituentis complectuntur totam substantiam hujus sacramenti, Christianis oblatam & exhibitam, & eius sunt adæquata regula sive mensura: hoc est, neq; plus exprimunt neg; minus, quam sacræ cænæ cibum & potum Christianis propositū, omnem, inquam, sive totum & solum. Assumptio item manifestissima est ex iis, quæ diximus. Est enim reale discrimin inter signum & rem, quæ significatur; quale est inter relatum & correlatum: quorum unum non est alterum, sed unum est alterius, & dicitur alterius respectu.

65. Vbi nota Neo-Marpurgensium Calvinistarum stuporem, asseverantium manductionem & bibitionem corporis & sanguinis Christi non fundari in verbo Christi. Edite, bibite: sed in istis: Hoc facite in mei commemorationem. Non distinguunt illi inter sacramenti substantiam, & finem: Et contradicunt Calvinistarum doctissimis. Et Matthæum & Marcum accusant gravissimi errati, qui verba illa non habent. Extant enim tantum apud Lucam & Paulum. Absit autem ut concedamus Matthæum & Marcum non integrum descriptisse sacræ cænæ substantiam.

66. Opponimus etiam metonymia sacramentarie istud argumentum. Absurdum est vocabulum corpus & sanguis aliter accipere in eodem arguento apud hunc Evangelistam, aliter apud alium, aliter apud Paulum. Atqui hoc facit Metonymia Calviniana. Ergo absurdum est. Assumptum probatur. Nam D. Paulus, qui ab ipso Christo immediatè didicit doctrinam de S.cæna, I. Cor. II. v. 23. ita loquitur. I. Panis quem frangimus est nūtrivis corporis Christi. I. Cor. IO. vers. 16. 2. Hoc est corpus meum (Christi) quod provobis

frangitur, 1. Cor. II. v. 24. 3. Quisquis ederit panem hunc indignè, reus erit corporis Christi. Affer huc Metonymiam Calvinianam: & totum contextum Paulinum vitiaveris, & expressæ veritati aperi-
tissimè contradixeris.

67. Præterea cum Metonymia subiecti definiatur, quando nomen proprium rei subiectæ ad significandam rem adiunctam traducitur: Maturè deliberent Calvinistæ, An Corpus Christi velint habere pro subiecto panis, & panem pro adiuncto corporis, vel contrà. Quicquid statuerint, absurditates non effugient. Nam in schola Christianæ veritatis corpus Christi dicitur uniri pani sacramentaliter: quæ uero non est copulatio subiecti & adiuncti, vel substantiæ & accidentis, sed est duarum rerum, terrenæ & cœlestis, in unum sacramentum admiranda & supernaturalis coniunctio, per verbū Christi facta: ut panis ille, quem frangimus, sit uerba corporis, & poculū benedictionis, quod benedicimus, uerba sanguinis Christi. Quād periculose igitur hic errent Calvinistæ cordati intelligunt.

68. Quidam ut effugiant identicam, distinguunt inter signa generalia & specialia: affirmantes panem esse signum corporis: & corpus ipsum dici pro signo, non autem pro ipso pane. Hanc igitur esse Propositionis cœnæ sententiam: Panis est signum corporis. Quos refuto sequenti syllogismo. Vbicunq; signatum est speciale sive proprium, & ratio signandi specialis & definita, ibi signum etiam esse speciale & definitum oportet: idq; ex vi mutuae relationis. In sacra autem cœna secundum Calvinianos signatum est speciale sive proprium, nempe corpus Christi, & ratio signandi est specialis & definita, nempe sacramentalis. E. signum etiam esse speciale & definitum oportet, nempe panem. Affer nunc metonymiam subiecti signati; & non effugies, quin corpus accipiatur pro pane.

69. Nam si corpus accipi dicas pro signo corporis, termino illo generaliter & Logice accepto, tum confunduntur notiones prima & secunda, hoc est ipsæ res & termini artis. Ostendit enim ipsa praxis, tropos non explicari solis terminis artis, sed vocabulis ipsa-

rum

22

sum rerum. Non sufficit dicere nominari subiectum, & intelligi adiunctum: sed oportet rem ipsam etiam nominari. Nomino civitatem, & intelligo cives, per metonymiam. Sic nominas signatum (corpus) & intelligis signum. Quodnam illud? Aliud in cena corporis signum non est, praeter panem. Quare nominato corpore intelligitur panis.

70. Observa hic, esse signum corporis Christi, esse adiunctum panis sacramentale, ex consequenti (primario enim est instrumentum exhibens) non autem adiunctum corporis. Vnderursus expirat metonymia Calvinistica. Et hinc exponi debent & recte possunt appellationes veterum (quas pro confirmanda metonymia sua imperite producunt Calviniani) quando externa elementa vocantur signa, symbola, typi, figuræ, signacula, monumēta, species, &c. corporis & sanguinis Christi. Nam illa est descriptio officii secundarii symbolorum sacramentalium. Primarium est, ut inserviant distribuendo corpori & sanguini Christi: Et hoc describitur in institutione sacrae cœna. Secundarium (sive per consequens) esse externa velamenta, species, figuræ, signa, typos, &c. corporis & sanguinis Christi. Nam primarium fundatur in unione sacramentali. Vbi igitur ille sacerdos panis est, cui sacramentaliter unitum est Christi corpus, ibi certò colligetur etiam esse corpus Christi. Ac proinde hoc modo rectissimè dicuntur symbola illa externa figuræ, & typi, & species corporis & sanguinis Christi. Quia nimirum corpus & sanguis Christi in cena nondantur immediate, sed quasi velata istis symbolis. Vide Disput. I. thes. 68. Vnde apparet quām ineptè colligatur ex istis veterum appellatiōnibus absentia corporis Christi à pane & cœna. Contrarium enim certissimè inde concluditur.

71. Ac proinde vocantur signa exhibitia: quæ ideo & propter illud signant sive significant, quia exhibent. Nisi enim exhiberent, non recte dicerentur signa sacramentalia N. Testamenti: sed forent releganda ad Testamentum vetus, ut alibi diximus, disput. de divisione & discrimine sacramentorum th. 18. & seqq.

72. Deniq; nullum potest ex ullo classico auctore sacro vel

profano proferri exemplum, ubi corpus sit positum pro signo corporis,
& sanguis pro signo sanguinis. Quæ igitur audacia est, præter scri-
pturam, & contrascripturam, sine ullo fundamento, absq; omni au-
toritate, confingere Novum tropum toti mundo in & extra Eccle-
siam ignotum, ad convellendam verborum Christi, quibus sacra-
suam cœnam instituit, proprietatem & veritatem?

73. Objicis: Corporis & sanguinis vocabulum accipi non
tantum pro signo, verum etiam pro sigillo & pignore, imò etiam pro
medio offerente & exhibente corporis & sanguinis Christi. Annón
igitur hanc metonymiæ expositionem acceptabis?

74. Non accepto, inquam. Metonymiæ enim definitio non
patitur, multoq; minus verborum Christi veritas & constantia.
Memineris igitur aliud esse, definire symbolorum officium Sacra-
mentale: aliud explicare veram sententiam verborum cœnae. Nun-
quam & nuspiā vox corporis & sanguinis ponitur per metonymiam
pro signo sive Organo sive medio sive sigillo corporis & sanguinis.
Valeat igitur longum metonymia illa sacramentaria. Et officium ob-
signandi divinam gratiam non est solorum symbolorum externo-
rum Sacramentalis sed integri sacramenti. Vide disput. I. thes. 193.

75. Hactenus demonstravimus nullam vocem in proposi-
tione Christi, Edite, hoc est corpus meum Bibite, hoc est san-
guis meus: tropo esse modificatam. Id quod nonnulli non ultimi
inter Calvinianos nominis fatentur. Supersunt examinandæ duæ
opiniones. Prior est, totam propositionem esse tropicam. Posterior:
Propositionem non esse quidem tropicam, sed esse logicam impro-
priam.

76. Metonymiam sacramentalem in tota prædi-
catione refellimus hoc syllogismo. Quæcunq; Metonymia. 1. pu-
gnat cum ipsa natura. 2. & confundit principia & fundamenta ar-
tium. 3. & nullum habet apud probatos autores exemplum. 4. se-
cumq; ipsa conflictatur. 5. & in primis adversatur ipsi institutioni
sacramenti: ea approbari nulla ratione debet aut potest. Talis est me-
tonymia

tonymia illa sacramentaria in tota predicatione. Ergo approbari non debet.

76. Assumptionis membra ordine probantur. Pugnat ex metonymia cum natura tropi. Nam in omni tropo est nominis alieni pro nomine proprio positio, inquit, P. Ramus, consentiente universo probatissimorum Rhetorum choro, sine ulla exceptione. In ea verò propositione (edite, hoc est corpus meum) non est nominis alieni pro nomine proprio positio, quod ipsi huius novae metonymiae defensores expressè farentur, & nos firmissimis rationibus demonstramus. Quare in ea predicatione non est tropus. Deinde omnis tropus est in una dictione, quod solidissimè demonstrat præstantissimi Rethores, in eoq; discrimen ponunt inter tropum, & figuram. Cui verissima sententia non est opponenda tropi continuatio in integra sententia. Nam ea non est nova species tropi, sed tropi affectio: nempe idem tropus in pluribus vocibus continuatus. Nulla verò integra predicatio est unadictio: quia ad minimum in predicatione sunt duæ notiones sive argumenta, quæ non possunt comprehendendi unica voce. Vbi non objicies orationē Ellipticam, quando unica voce tota sententia effertur. Nam ibi omissa vox, veletiam omissæ voces subintelliguntur. Quare in nulla integra predicatione est tropus.

77. Denig; omnis tropus sumitur ex categoria cause, effecti, subjecti, adjuncti, dissentaneorum, similium, & parium. Atqui tota predicatio non potest referri ad unam aliquam classem istorum argumentorum. Non enim pertinet ad inventionem topicam, sed ad dispositionem. Quare in tota predicatione non potest esse tropus. Si specialiter hoc argumentum proponere velis contra metonymiam sacramentariam, tale erit. Omnis metonymia est causa pro effecto, subjecti pro adjuncto positio, vel contra. Atqui in integra predicatione, quatenus est predicatio, non potest dici causa pro effecto, subjectū pro adjuncto ponī, vel contra. Quare in integra predicatione, quatenus est predicatio, non potest esse metonymia.

78. 2. Metonymia illa sacramentalis confundit principia

D

&

& fundamenta artium: nimirum Logicae & Rhetoricae. Modificatio significationis vocabulorum per tropos, propria est artis Rhetoricae, ut constat. Ex Rhetorica igitur tropus cognoscitur. Prædicatio autem quæ est argumentorum sive notionum dispositio, ad Logicam spectat: quæ de vocabulorum significationibus non agit, sed tota occupatur in notionibus tūm inveniendis, tūm disponendis. Dicere igitur prædicationem, quæ est prædicatio, esse tropicam, est doctrinam de tropis ex agro Rhetorico transferre ad dispositionem Logicam, & sic confundere principia Dialectica & Rhetorica. Perquire omnes Logicos in doctrina axiomatica, nullum invenies, qui in dispositionis modo & ratione tropum posuerit: Neg, fando auditum est, dispositionem axiomaticam aliam esse propriam, aliam tropicam. Sed omnis tropus consistit vel in antecedente sive subiecto, vel consequente termino, sive predicato axiomatis, hoc est, in vocabulo significante notionem aliquam topicam, sive argumentum quoddam inventionis: ut ostendit praxis per omnes tropos. Vbi non movemur nova opinione Iohan. Piscatoris, somniantis in Ironia ipsam copulam axiomatis modificari. Nam Ironia petitur ex loco contradicentium in Inventione. Et quinegant discriben esse inter contradictionem inventionis & inter contradictionem axiomaticam, non solum Aristotelis auctoritate & argumentis, verum etiam exemplis Clarissimorum auctorum graviter confutantur.

79. 3. Metonymia illa sacramentaria nullum exemplum habet vel testimonium apud ullum auctorem veterem probatum. Nam si extaret vel inveniri posset, jam dum esset prolatum in publicum. At nondum prolatum fuit, neg, unquam proferetur. Quæ enim ex Quintilianoproduci solent de tropo Orationis, metonymiam sacramentariam non probant. Sic enim ipse tropum definit lib. 8. Tropus est verbi vel sermonis à propria significatione in aliam cum virtute mutatio. At Calviniani isti in sua illa metonymia, in tota prædicatione, negant mutationem propriæ significationis in alienam. Et ostendit res ipsa, quos Quintilianus vocat tropos sermonis, esse tropos

pos

GIA

pos continuatos, hoc est, non peculiares tropi species; sed tropi affectio-
nes, nimirum allegoriam, Catachresin, Hyperbolēn, & Periphrasin.
Deniqe, eodem loco monet Quintilianus, plerosque non accurate jer-
vare discrimen inter tropum & figuram. Quae eadem responsione &
nos utimur, si quis obiecerit, alios etiam sive Rethores sive Gramma-
ticos non satis exquisitè disputantes. Nego, movemur exemplis Piscato-
rianis, quae ipse putat esse tropica: Duos erigere digitos, pro jurare;
habitare in tentoriis, pro esse pastorem, & similia. Singula enim ver-
ba & iota oratio propriè accipiuntur. Qui enim corporale iuramen-
tum præstat, erigit duos digitos, quae est solennis ceremonia iurantiū.
Qemadmodum in Academicis promotionibus iuramentum præsta-
tur, attingendo digitis sceptra Academica. Sic prætor frangens bacu-
lum in iudicio, hac ipsa ceremonia testatur latam esse sententiam de
reco condemnando & puniendo. Vbi tropicum nihil est, sed omnia &
singula verba retinent nativam suam significationem. Idem igitur
iudicium est de aliis similibus exemplis.

80. Speciosa nonnullis videtur illa objectio, quando conse-
quens dicitur, & intelligitur antecedens, vel contrà, ut si dicam, vi-
disse me sanguinem large fluentem ex alicujus hominis corpore: quo
ipso innuo fuisse eum graviter vulneratum. Sed responsio facilis &
expedita est, non ibi tropicè unum ponipro altero, sed Logicè unum
concludi ex altero, sicut ex fumo colligitur adesse ignem, &c.

81. 4. Metonymia illa Sacramentalis secum ipsa conflicta-
tur. Nam primò explicari non potest ab ipsis illius autoribus, ut vel
arti Rhetorice conveniat, vel Logicis fundamentis conformis sit, vel
respondeat naturæ sacramentorum, adeoque firmo quodam stare loco
valeat. Quando enim postulatur metonymia illius expositio, res ipsa
ostendit tropum poni in prædicato. Sic enim Calviniani omnes docet,
panem esse signum sive figuram & typū corporis Christi. Et hanc sen-
tentiam affirmant contineri in illa propositione: Hoc est corpus
meum. Vnde constat metonymiam reponi in voce corpus. Deinde
quamprimum propositiones sacramentales paulisper inflectuntur,

perit omnis illa metonymia sacramentalis ratio, & non possunt diverse propositiones (quaet tamen ipso sensu conveniunt) conciliari. Pro exemplo cape has. Hoc est corpus meum, inquit Christus Panis est corpus Christi, inquiunt Ecclesiastici scriptores. Panis est regnum corporis Christi, inquit D. Paulus. Quae omnes propositiones idem dicunt, quantum ad sensum. Sic Hoc est sanguis meus N. Testam. inquit Christus apud Matt. & Marcum. Hoc poculum est N. Testamentum in meo sanguine, inquit Christus apud Lucam & Paulum. Poculum benedictionis est regnum sanguinis Christi, inquit Paulus. Vinum est sanguis Christi, inquiunt Ecclesiastici scriptores. Quae itidem omnes sensu conveniunt. Affer nunc metonymiam Sacramentariam, & applica singulis illis propositionibus: Videbit tantam absurditatem, qua major cogitari non potest. Si velis in aliquibus tantum adhibere, non omnibus, quam proferes diversitatis rationem? Et quis tibi concessurus est, corpus Christi in hac propositione dici pro signo corporis, in altera pro ipso substanciali corpore? Idem judicium de Christi sanguine. Cumque omnis omnino scriptura & explicatio debeat esse conformis fidei: propositionum etiam sacramentalium requiritur conformitas certa & constans: quam ferre metonymia illa sacramentaria non potest, ac proinde rejicienda est. Dic tu, vinum in S. cœna non esse ipsum sanguinem Christi: sed signum sive figuram sanguinis: quid responderis D. Paulo dicenti poculum benedictionis est regnum sanguinis Christi? Vbi profectò nomine sanguinis non intelligitur signum sive typus sanguinis, sed verus & substancialis sanguis Christi, ut constat apud omnes orthodoxos interpretes.

82. 5. Denique metonymia illa sacramentalis in primis adversatur ipsi institutioni sacramenti: sive finem eius respicias, sive ipsa verba cœnae sacrae. Non enim novos typos seu figuræ erat Christus ordinaturus: quippe qui iam antiquaverat agnum Paschalem, in quo evidens admodum typus Christi effulgebat: sed quia typi Leuitici complementum suum erant sortiti per adventum Messiae, i.e. quæ:

Gis

quem unum omnes respexerant: instituit iam Christus sacramentū
planē novum & singulare, quod antea nunquam & nusquam in usu
fuerat: in eōg proponit nobis manducādum cum pane corpus suum
(quod antè fuerat adumbratum per carnem agni Paschalis) & bi-
bēdum cum vino sanguinem suum (qui per sanguinem agni Pascha-
lis fuerat præfiguratus) hoc fine, ut ipsius perpetuam memoriam cele-
bremus, agentes gratias tanto benefactori. Deinde verba Christi,
quibus hanc cœnam suam instituit, ferre non possunt metonymiam
illam sacramentalem: id quod abunde constat ex iis, quae hactenus
disputata sunt. Firma stat igitur Conclusio nostra, metonymiam illā
sacramentalem in tota prædicatione consistere & approbari non
posse.

83. Restat posterior opinio, quæ dicit propositionem cœ-
næ esse impropriam Logicam. Ac profectò causæ non bona in-
dicium est certum, nova subinde requirere fulcra, quibus innitatur.
Meritò igitur suspecta est cordatis viris sacramentariorum incon-
stantia, subinde novos colores conquirentium, quibus pingant suum
errorem. Tropo affectam copulam alii dicunt, alii prædicatum: alii
integralam propositionem: & ita quidem, ut alii alios refutent. Sic Bu-
canus loc. 45. p. 693. prædicationem vocat figuratam: non autem in
singulis verbis seorsum & in se consideratis (panis enim, inquit, est
propriè panis, & corpus non allegoricum, non tropicum, non figura-
tum, multò minus spectrum aut phantasma: non item corpus mysti-
cum, quod est Ecclesia, aut signum corporis: non meritum Christi:
sed proprium Christi corpus denotat. Omnipotè enim verum corpus
Domini de vero pane enunciatur) sed in tota attributione. Quia co-
pula duo disparata coniungit: quam sic resolvere licet: Panis est sym-
bolum seu signaculum corporis Christi.

84. Sed rursum notandum (pergit Bucanus) non esse tan-
tum locutionem figuratam, metonymicam aut significativam (quia
languidius explicaret naturam mysterii) sed sacramentalem. Quia
simulexhibitio rei signata promittitur. Hactenus Bucanus, qui pau-

Et post scribit, in ipsis cœnæ verbis retinendum ē iuris. videlicet sacramentale. Quod sic exponit: non tam literam seu sonum verborū, quam diávorū, hoc est, sententiam certam sequendam esse. Quæ verè est mirabilis Theologia: oppositum exponere per oppositum. Nam hactenus tò ēntòv opponi consuevit tò diávorò. ita ut Lutherus defendeat tò ēntòv, adversarii vero tòv diávorov.

85. Keckermannus in System Theolog. p. 442. & seqq. disputans de propositionibus sacramentalibus, vocat eas relativas extrinsecas, analogicas & improprias: & concedit generatim etiam in latiori significatione dici posse tropicas, non autem strictè. Et postea pag. 444. & 445 ostendit singulas voces in hac propositione: Panis est corpus Christi: accipi proprie sine tropo. Et refutat eos, qui tropum ponunt in copula: Et negat, corpus accipi posse metonymicè pro signo corporis. Itēq; refellit illos, qui cum fateātur nec in prædicato, nec in verbo copulativo inesse tropū, tamen tropū constituunt in ipsa cōnexione prædicati cū subjecto, hoc est, in ipsa forma propositionis. Hæc sententia inquit consistere nō potest: quia omnis tropus est in verbis, nullus in rebus: ut ex certissima tropi definitione patet: quæ dicit eum esse translationem vocis, non rerum: quia res non sunt in potestate hominum, nec pendent ex loquentium instituto: ideo non possunt tēpēdā. Sed tamē ibidem excusat suos præceptores, quos vocat, eosq; dicit sensisse in eiusmodi propositionibus esse impropriatē connexionis, quia duo disparata connectuntur, quorum alterum habeat analogiam & relationem ad alterum. Summa igitur est, negari à Keckermanno omnem tropum, tūm in verbis singulis, tūm in tota prædicatione sive propositione Christi. Dicit autē ipse propositionem esse analogicam, in qua prædicatio corporis de pane explicetur per analogiam signi.

86. Keckermannianam hanc subtilitatem imitatur Philosophus Marpurgensis, vocans propositiones Logicas improprias: de quibus saepius & fusius disputat, anxie conquirens exempla hinc inde ex quibusvis auctoribus. Quibus disputationibus quia opposita

526

oppositæ sunt responsiones Philosophicæ, quæ publicè habentur, nolo
tempus terere inani repetitione. De ipsa autem re paucis monebo. Ac
primum quidem novum illud commentum pugnat cum ipsis prin-
cipiis artis Logicæ. Nam improprietas illa propositionum Logica-
rum necessum est, ut habeat in ipsa arte Logica regulam & normam,
ex qua agnoscenda & judicanda sit, & ad eandem redigenda, ut pro-
pria evadat. Sicut enim obliquum judicatur ex recto, irregulare ex
regula; ita improprium Logicum judicandum est ex Logica proprie-
tate, tanquam regula. Cæterum quia improprietas illa consideratur
in predicatione: planum est referri ad judicium sive dispositionem,
nimirum axiomaticam. Notæ verò sunt regulæ sive Canones de ar-
gumentis disponendis: ex quibus hæc generalissima est: Argumenta
ta consentanea affirmando, dissentanea negando dispon-
nuntur. Hæc igitur Christi propositio. Hoc est corpus meum:
itemq; Pauli: panis quem frangimus est communicatio cor-
poris Christi: non deflectit ab illo Canone, quoniam in eo consen-
tanea argumenta disponuntur affirmatè. Quando verò specialiter
queritur, quænam argumenta hic disponantur, respondebit Logicus
Theologus, panem esse causam instrumentalem sive medium divini-
tùs destinatum distribuendo & percipiendo corpori Christi. Proinde
in propositione Paulina est descriptio panis ab officio sive usu sacra-
mentalii. Nulla igitur ibi Logica improprietas. Propositio autè Chri-
sti continet descriptionem cibi Eucharistici. Quare neq; hic Logica
improprietas locum habet. Porro propositio Ecclesiastica: panis est
corpus Christi: si ita crude offeratur Logico, dicet esse factam ex
disparatis: quæcum componantur affirmando, negabit esse veram,
& ex agro Logico exterminabit, quia pugnat cum summo Canone:
Dissentanea negando disponuntur. At verò si Theologus ad-
diderit explicationem: panis ille non respectu suæ substantiæ, sed offi-
cii sacramentalis, in ipsa dispensatione S. cœnæ, est corpus Christi, id
est, communicatio corporis Christi: Promptè respondebit Logicus, es-
se illam panis descriptionem ex officio sive usu sacramentali. Nulla

igitur hic impro prietas Logica. Nam, ut dixi, argumenta consentanea affirmatiè, disponuntur, idq; juxta proprietatem Logicam, hoc est, secundum normam Logicae dispositionis. Quod si quædam impro prietas inveniatur, ea in ipso vinculo sive copula, sive connexione & dispositione esse non potest, (de copula Logicus constantissime, & sine ulla exceptione affirmat, semper eam aut affirmare aut negare: illud in consentaneis, hoc in dissentaneis) sed erit impro prietas illa in extremis sive terminis simplicibus, antecedente vel consequente; & tum est impro prietas non axiomatica, sed Rhetorica, in significacione vocabuli translata. Et ex hoc fundamento judicari debent omnia exempla, quæ ab Adversariis collecta sunt, vel colligi possunt. Et ostendet res ipsa, impro prietatem illam Logicam merum commentum esse Sophistarum, & deceptorum.

87. Deinde si res ipsa impro priarum istarum Logicarum prædicationum diligentius expendatur, patebit meras esse nugas, & inanem verborum profusionem adeoq; illusionem ingenuo homine indignam. Require enim ab illis hominibus prædicationum istarum explicationem propriis verbis conceptam: Et hanc tibi ad unum omnes obtrudent: Panis est corpus Christi, per significacionem: Sic ex Martyre resolvit Keckermannus pag. 445. Hoc est corpus meum, relativè, sive significative & sacramentaliter. Vel, panis est symbolum seu signaculum corporis Christi, ut resolvit Eucanus p. 694. vel panis significat corpus Christi, ut Zwinglius, Polanus, & aliquandiu Piscator: vel panis est figura vel signum corporis, ut Oecolampadius & pleriq; Calvinistæ: vel panis est sacramentum corporis, ut resolvunt Neo-Marpurgenses, &c. Hoc igitur modo resolutam propositionem illam sacramentalem si obtuleris Logico & Rhetori, neuter in ea deprehendet velesse vel fuisse Logicae dispositionis in ipsa connexione impro prietatem: Sed Rhetor agnoscet metonymiam in voce corpus, pro signo corporis. Unde talem syllogismū formo. Omnis impro prietas reducenda est ad illud ipsum, in quo est proprietas. At qui proprietas ratione significationis vocabulorū in illa propositione:

Panis

617

Panis est corpus, id est, signum corporis Christi: judicatur non ex Logica, sed ex Rhetorica, quæ exponit vocabulum corpus impropiè possum, per signum corporis. Quare impropositas illa non est Logica in dispositione, sed est Rhetorica in vocis significazione improoria. Propositio patet. Omne enim anomalum est iudicandum ex sua regula, à qua deflectit: Omne improprium ex suo proprio, à quo recedit: omnis privatio ex suo habitu. Iam hæc propositio: Panis est corpus Christi: tanquam impropriæ reducitur ad propriam, non per regulas Logicæ dispositionis, sed per expositionem tropi Rhetorici, ut nimirum corpus dicatur, & non intelligatur ipsum corpus, sed signum sive sacramentum corporis; quæ est omnium Calvinistarum sententia. Vbi igitur stabit impropositas illa Logica? in qua argumentorum dispositione sive connexionione invenietur?

88. Denig̃ ne sim longior in re manifestissima, si exempla quadam proferri possent impropriarum Logicarum propositionum (quod fieri posse constanter nego) nullum tamen adhuc prolatum fuit exullo autore Classico, quod simile sit illi propositoni: Panis est corpus Christi. De qua tamen ipsa subinde inculcandum est, esse eam Ecclesiasticam, non autem ipsius scripture, quantum ad τὸ ἔγγραφον. Et addo illud, multos ex Calvinianis disertè testari, metonymiam sacramentalē esse, quādo signatum prædicetur de signo vel contrā. Quæ sententia conciliari cum illa non potest, quæ in propositione ista impropositatem Logicam constituit, non autem Rhetoricam. Omnem enim metonymiam esse Rhetoricam spero neminem negaturum esse, nisi qui extremam velit prodere inscitiam.

89. Ex quibus omnibus constare satis potest, in verbis illis Christi: Edite, hoc est corpus meum: Bibite, hoc est sanguis meus: sive sigillatim consideratis, sive in tota propositione coniunctis, vel etiam in ipsa tota propositione sive connexionione, ullum tropū, ullam Metaphoram, ullam metonymiam, locum invenire non posse: multoq; minus esse Logicam propositionem impropriam, analogicam, relativam, & significativam: hoc est, per meram relationem,

E

signi-

significationem, & representationem explicandam.

90. His ita se habentibus τὸ ἐντὸν verborum Christi amplius confirmamus tali Syllogismo. Vbi cung. 1. ex professo & in propria & genuina sede pertractatur dogma fidei Christianæ. 2. quod alibi nū spiam extat. 3. & solenniter ibi sub forma divini Testamenti proponitur. 4. & sententiam parit perspicuam, certam & constantem. 5. & in eo dogmate describendo, omnes, qui annotarunt, ad amissim concordant. 6. & rimas omnes tropis & figuris obstruunt: ibi constatissimè asserendum est τὸ ἐντὸν, & nativa ac genuina verborum significatio. Atqui Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. 1. Cor. 10. & II. 1. ex professo & in propria & genuina sede pertractatur dogma fidei Christianæ de sacra Domini cœna. 2. quod alibi nū spiam extat, neg. in V. Testamento: quippe cum sit sacramentum Novi Testamenti proprium: neg. Ioh. 6. que concio integrum annum antecessit institutionis sacrae cœnae Dominice, ut colligitur ex Evangelistarum collatione, ibi ḡ non de sacramentali, sed merē spirituali manducazione & bibitione carnis & sanguinis Christi disputatur, quod discrimen in disput. I. thes. 141. diligenter à nobis observatum fuit. 3. Et solenniter ibi sub forma divini sacramenti proponitur. Quod ex historia clarissimum est: & hinc Testamento nomine ipsa cœna appellatur: ubi spectatur Testator Christus: & bona, quæ testamento legantur, nempe remissio peccatorum, iustitia, & vita eterna: & heredes: & sigillum: neg. uspiam aibi legitur N. Testamentum sanctum: & in isto Prophetarum vaticinia de novo Testamento suum habent complementum, Hierem. 31. Dan. 9. Hebr. 8. 9. 4. Sententiam parit perspicuam & constantem: quæ conscientia rectissime inita potest, in eaq; tutò acquiescere. Vide Epistolam Melanchthonis ad Frid. Myconium. 5. Et in eo (dogmate) describendo omnes, qui annotarunt, ad amissim concordant, Matthæus, Marcus, Lucas, Paulus: qui phrasin quidem interdum commutant, sensu ipso semper uno eodemq; permanente: que collatio jucundissima est, & mirifice confirmat τὸ ἐντὸν in iis, quæ

ad

528

ad substantiam cœnæ pertinent; ut sunt, panis, & poculum vinore-
pletum: corpus, & sanguis Christi, eorumq; manducatio & bibitio.

6. Et rimas omnes tropis & figuris obstruunt. Nam corporis
Christi & eritas ex eo luculentissime describitur, quod fuerit pro nobis
traditum, & sanguinis, quod fuerit effusus in remissionem peccato-
rum, id quod de nulla alia re dici potest. Quare in institutione sacræ
cœnæ, Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 10. & II. constantissime
asserendum est τὸ ἔντονον, & nativa ac genuina verborum significatio.

91. Propositio innitur firmissimis fundamentis. Membrum
primum extructum est ex hoc axiome Theologico. Unumquod-
que dogma fidei Christianæ judicari debet ex propria sua
sede, ubi ex professo tractatur, h.e. ex principiis propriis,
genuinis, ac germanis. Membrum secundum planum est. Quod
enim in scripturis nusquam extat, non potest esse fidei obiectum. Ter-
tium membrum confirmatur ex fine instituendi Testamenti, qui est
lites & dissensiones heredum, quantum fieri potest, praecavere & tol-
lere. Quanta vero reverentia Testamentis debeatur, vel ex uno hoc
D. Pauli dicto cognosci potest: Hominis testamentum, inquit Gal. 3.
v. 15. confirmatum nemo spernit. Videantur apud Dn. Chemnitium
leges & sententiæ Iureconsultorum de retinenda literali Testamen-
torum interpretatione. Quartum membrum probatur ex fidei Chri-
stianæ certitudine: quæ non patitur ambiguities & variationes:
sed insistens solido fundamento permanet stabilis & semper eadem.
Quintum radiat sua luce. Cum enim tres Evangelistæ & D. Paulus
sacræ cœnæ institutionem diligenter & fideliter descripserint: quid
causæ est, ut nemo ex illis vel unico verbulo mentionem fecerit tro-
picæ vel figuratæ interpretationis? Hæc enim est scripturæ sacræ con-
fuetudo perpetua, ut quod uno loco obscurius propositum fuit, id alibi
perspicue explicetur. Quare ratio nulla dari potest, cur relictis Eu-
angelistarum & D. Pauli verbis optimè concordantibus, querenda
sit interpretatio à verbis illis aliena, adeoq; iis contraria, & cuius
nullum certum fundamentum in tota scriptura monstrari potest.

Nam quicquid pertinet ad veritatem sacræ cœnæ, est ex iis locis eruendum, qui de sacra cœna tractat. Quomodo autem Evangelistæ & Paulus exquisitissimè concordent in toto hoc argumento in explicatione verborum Institutionis perspicue ostendimus, disput. I. de sacra Domini cœna.

92. *Asserto igitur τῷ ἐντῷ verborum Christi, consequitur tropum sacramentarium admittinon debere aut posse. Quem generatim refuto sequentibus argumentis.* 1. Nullus tropus in scripturæ interpretatione admittendus est, qui non in ipsa scriptura monstrari, & ex ea explicari possit. Ratio est, quia interpretatio scripturae non est ex humano cerebro formanda, sed haurienda ex ipsa scriptura. 2. Petr. I. v. 20. Tropus autem sacramentarius in ipsa scriptura monstrari & ex ea explicari non potest, ut ostendit viva praxis Sacramentorum, qui in hunc usq[ue] diem metonymiam illam suam in scripturis invenire non potuerunt. Quare tropus sacramentarius in verborum Christi interpretatione non est admittendus.

93. 2. Nullum est dogma fidei Christianæ ad salutem necessarium, quod non alicubi in scripturis divinis, propriis & perspicuis verbis tradatur. Alioquin enim fides nostra non niteretur verbo Dei, sed opinionibus humanis. Ac proinde quicquid in descriptione Christianæ fidei figuratè, modificate, tropicè dictū in sacris Biblicis occurrit: id ex aliis manifestis, perspicuis & claris, iisq[ue] nō peregrinis & alienis, sed homogeneis scripturæ locis, demonstrari & exponi potest & debet. Atqui dogma Calvinianum de metonymia sacramentali nusquam in sacris literis traditur propriis & perspicuis verbis, ut constat. Quare dogma illud Calvinianum de metonymia sacramentali non est dogma fidei Christianæ ad salutem necessarium.

94. *Excipit Auctor ille, majorem esse falsam: quia, inquit, articulus de descensu Christi ad inferos, & articulus ei oppositus de fessione ad dextram Patris, est ex præcipuis articulis, & tamen figuratè intelligitur.* 12. Christum verè descendisse ad inferos, non metaphoricè vel metonymicè orthodoxa & Catholica credit Ecclesia.

Quan-

629

Quanquam autem occurrant in isto articulo explicando difficultates multæ & magnæ apud diversos auctores; tamen omnes fatentur, Christum verè ad inferos descendisse, quod nobis hic sufficit. Porrò sessio ad dextram Patris ita luculentè in divinis scripturis explicatur, ut solem lucere neget in meridie, qui divinam claritatem hic nō agnoscat. Quod enim dextra Dei notet potentiam, & gloriam, & majestatem divinam: & quod sedere ad dextram Dei, idem notet ac regnare: liquet ex clarissimis scripturæ testimoniosis: Psal. 118. v. 16. Psal. 110. v. 1. Cor. 15. v. 25. &c.

95. 3. In narratione historica rei gestæ verba intelligenda sunt, ut sonant, non tropicè: nisi causæ graves & perspicuæ in ipsa historia annotatæ aliter fieri jubeant. Atqui Evangelistæ & Apostoli in describenda cœna Dominica narrant historiam rei gestæ. Quare verba eorum intelligi debent, ut sonant, non tropicè.

96. 4. Omnis tropus est mutatio significationis nativæ & propriæ in alienam. In verbis illis Christi: Edite, hoc est corpus meū: Bibite, hoc est sanguis meus: non est mutatio significationis nativæ & propriæ in aliam. Quare in verbis illis Christi nullus est tropus. Idemq; iudicium est de propositione Ecclesiastica: Panis est corpus Christi: Vinum est sanguis Christi. Assumptionis veritatem suprà demonstravimus, eamq; agnoscunt & fatentur multi ex adversariis, affirmantes singulas voces retinere nativam suam & propriam significationem. Firma igitur stat nostra Conclusio: In verbis illis Christi nullum esse tropum, sed ea accipi nata rō ḡntorū.

97. Pro coronide addimus brevem considerationem argumentorum Antonii Sadeelis in tractatu de spirituali, & altero de sacramentali mandatione corporis Christi. Nam in priori disputat, in sacra cœna præsens esse & manducari ipsum verum corpus Christi: additis argumentis ex institutione hujus sacramenti. In posteriori verò concludit, verba cœna non esse accipienda ut sonant, sed per metonymiam sacramentalem interpretanda.

98. Cui toti tractationi opponimus hunc syllogismum. Aut

verba sacra cœnæ intelligenda sunt, ut sonant, sine tropo; & tum vera est sententia de vera & substantiali præsentia & mandatione corporis Christi: aut sunt interpretada per metonymiam sacramentaliam, & tum falsa est sententia de vera & substantiali præsentia & mandatione corporis Christi. Si prius, falsa est tota disputatio Sadeelis de metonymia sacramentalia. Si posterius, falsa est tota ejus tractatio de mandatione spirituali. Hoc est, unus tractatus refutat & evertit alterum.

99. Nos autem assumimus, verba sacra cœna non esse interpretanda per metonymiam sacramentaliam: id quod solide à nobis de nonstratum confidimus.

100. Certa igitur manet conclusio, in sacra Domini cœna, cum benedicto pane & vino verè dari & accipi, manducari & bibi verum corpus & sanguinem Christi, juxta ipsius divinam institutionem: Edite, hoc est corpus meum. Bibite, hoc est sanguis meus.

BeatI oMnes ConfIDentes In JehoVa.

Psal. 2. v. ult.

AD HUMANISSIMUM DN. RESPONDENTEM
suum certæ fidei amicum.

R Ebus in humanis humana scientia palmarum
Jactitet, & genium somniet esse sibi;
Dummodò divini geminam Symplegada juris
Ipsius atq; Dei vulta verenda colat.
Ecquid enim dominæ serva imperet? ecquid an helæ
Teulogiam gyrum sub rationis ages?
Sensiculisne tui cerebelli includere, mundi
Prendere quem non quit machina tota, voles?
Falleris. Argutos in sacris implicat error
Sapius arguta nescius arte tegi

Cinglia-

150

Cingliadas testor, qui si modò siverit Argus
Centeni hæredes luminis esse volunt,
Et tamen in Christi sanctissima & ultima verba
Præstigiis homines infatuando vafris.
Heimihi! quas apinas? quas tricas? unde nec ipfi
Nec quivis ipsos Thessalus expediat,
Est glossata fides illis, Deus immò pusillus
Est ratio, & privi pectoris arbitrium.
Hic ait; hic negat; ille novum novus ipse refellit;
Hunc adversum omnes ardor & error agit.
Si placitum est, coēunt rursus: sic sentio, *in illis*
Quod constans inconstantia sola fiet.
Hoc quia te, nostro *Mentzero* præside, notum est
Publicitùs docto velle probare gregi;
Cur non, mi *Friderice Faber*, tibi grater, & inde
Mentzeri in laudes totus & omnis eam?
Res dubia est. Hujus sum certè laudibus impar;
At tua, quo sit iis æmula fama, precor.

M. Tobias Heroldus Halberstad. Saxon.

F I N I S.

Coll. diss. A. 201 misc. 26